

БАТЬКАМ УПЕРТИХ ДІТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Упертість (настирливість) — особливість поведінки, в стійких формах — риса характеру, дефект емоційно-вольової сфери особистості. Виражається у прагненні неодмінно чинити по-своєму, всупереч розумним аргументам, проханням, порадам або вказівкам інших людей. Це активне нехтування вимог інших людей, вияв наполегливості. Якщо дитина дуже часто розпочинає сутички або надто самовіддано відстоює своє, така риса стає проблемною у спілкуванні.

У шкільному віці емоційне виховання тісно пов'язане з вольовим. Емоції — форма контролю за спрямованістю власної поведінки, воля — регулятивна та дієва сторона свідомості.

Впертість підлітка — це пародія на волю, безглузда «наполегливість». Підлітки усвідомлюють недоладність власних дій, але не відмовляються від них, адже бояться показати свою слабкість і поступливість. Причиною надмірної впертості є неможливість сприйняти чужу позицію, не втративши своєї. Це схоже на поведінку двох баранів, які зустрілися на містку: поступитися для них означає впасти в прірву. А оскільки кожна здорова і сильна істота прагне вижити, то вони докладають зусиль, щоб перемогти.

Можливі причини, які викликають впертість:

1. Почуття образи, злості, гніву, помсти.
2. Надмірна емоційність.
3. Надмірна ригідність (негнучкість, непластичність, зацикленість, заціпенілість, залякність нервової системи — ознака темпераменту, вроджених особливостей психіки). Людині складно перебудувати сприйняття, уявлення, поведінку, важко пристосуватися до нових мінливих життєвих обставин.
4. Фрустрація важливих потреб (психічний стан дезорганізації свідомості і поведінки, що виникає в ситуаціях, які перешкоджають досягненню мети або задоволенню потреб).
5. Дріб'язкова, надмірна опіка дорослих.
6. Зневажливе ставлення батьків до прагнення дитини бути самостійною — тоді впертість стає формою протесту, обурення проти безпідставного пригнічення почуття дорослості.

КОРЕКЦІЯ НАДМІРНОЇ ВПЕРТОСТІ ПІДЛІТКІВ

Рекомендації батькам

Підлітковий та юнацький вік дітей — це час докорінних змін у свідомості та поведінці батьків. У стосунках зростає конфліктність — це сигнал того, що зрушення в психіці підлітка вже відбулися, а позиція батьків щодо сімейного виховання залишилася тією самою. Виховні впливи, які були ефективними в

дитинства, уже втратили свою силу. Батькам негайно треба змінювати свою позицію! Інакше ви гальмуєте, штучно стримуєте розвиток дітей, а не сприяєте йому, хоча і мрієте бачити свого сина чи доньку дорослими і самостійними (а самі мимоволі постійно повертаєте їх у дитинство).

Пам'ятайте: що гостріша криза у стосунках з дитиною, то бурхливіше і швидше відбувається її розвиток. Так вона швидше стане дорослою, самостійною, відповідальною. Наберіться терпіння! Усі складнощі — тимчасові.

Зміна позиції батьків передбачає:

1. Визнання ними «почуття дорослості» (новоутворення в психіці підлітка) та зміцнення його щоденними «підкріпленнями»: «Який ти в нас уже дорослий!», «Нарешті ми можемо поговорити на рівних!», «Ти доросла — тому вирішувати тобі!», «Тату, яка у нас уже доросла донька!».

2. Невпинну передачу відповідальності за дедалі бурхливіший потік подій дитячого життя: подумайте і запишіть вже сьогодні, за що віднині відповідає підліток, куди ви більше не будете втручатися (що вдягати, взувати, коли і що їсти, коли і як прибирати власну кімнату, як зачісувати волосся, чим прикрашати себе тощо).

3. Не нав'язування готових рішень у різних життєвих ситуаціях, а постійне стимулювання, спонукання дітей до власних рішень: «А як думаєш ти?», «Мені цікава твоя думка», «Я знаю, ти вже достатньо доросла, щоб приймати виважені рішення». У підлітковому віці ми, батьки, можемо тільки радити, а вирішувати мають самі діти. Якщо ж ви і далі намагаєтеся впливати на свою дитину, як і раніше, з авторитарної (суворої, вимогливої) позиції, «силовими методами», вимагаючи тільки слухняності, покірності, — отже, ви вчите власну дитину тільки підкорятися, а не мати власної думки і відстоювати її. Ви заохочуєте надмірну залежність від вас і ніяк не сприяєте розвитку здорової свідомості. Ви ставитися до дітей як до своєї власності, а не до людини, яка має право рости і ставати незалежною, впевненою, бути собою. Наслідки такого виховання: брак впевненості в собі, низька самооцінка, несамостійність, безвідповідальність, залежна поведінка, страх перед труднощами, авторитетами, надмірна сприйнятливність до будь-якого впливу.

4. Зняття дріб'язкової опіки в питаннях, із якими дитина вже цілком може впоратися сама. Гіперопіка теж призводить до невпевненості в собі, безвідповідальності, безпорадності (адже своїми діями ви на кожному кроці ніби втлумачуєте: «Ти до ладу сама не зробиш...»). Найефективніший стиль виховання — демократичний, у якому встановлюються рівноправні, довірчі стосунки між батьками, дітьми.

5. Намагайтеся якомога менше читати моралі, установлювати заборони, давати вказівки, карати, тиснути. Натомість краще виявляти спокій, терпіння,

поблажливість. Навіть ціною деяких компромісів усіма силами душі старайтеся зберегти довірчі стосунки з дитиною підліткового (юнацького) віку. Запам'ятайте це співвідношення — 1:7. Для нормального розвитку здорової особистості на 1 заборону має припадати 7 дозволів; на 1 покарання — 7 схваленень, заохочень; на 1 негативну емоцію — 7 позитивних.

Щоразу, коли виникають суперечності, не висловлюйте своєї позиції, доки не покажете дитині, що розділяєте її думку: «Ти хочеш вдягнути нові джинси, тому що тобі їх учора подарували?». Але спробуйте в цю фразу вкласти повагу і зацікавленість, а не іронію чи осуд.

І тільки тоді, коли підліток відчує, що ви його зрозуміли і не засуджуєте, переходьте до викладу своєї позиції: «Я згодна, що обнову хочеться вдягнути одразу, але на вулиці зимно. Я хвилююся за твоє здоров'я. Що нам робити?».

Хоч би що відповів підліток — не суперечте йому, доки не сформулюєте його думку і не отримаєте підтвердження, що ви його правильно зрозуміли. Отже, перед кожним своїм висловлюванням спочатку з повагою і зацікавленістю відтворіть позицію дитини.

Можливо, вам вдасться знайти компроміс (наприклад, вдягти під легкі джинси колготи чи під блаженку кофтинку — майку), а, можливо, й ні. Але своїм ставленням до розбіжностей у поглядах ви зможете навчити дитину прислухатися до чужої думки, не втрачаючи водночас своєї: «Я поважаю твій вибір, хоча і не поділяю його». Це допоможе дитині не сприймати інакшу точку зору як загрозу своєму виживанню.

Уважно придивляйтеся до дитини, аналізуйте, що саме викликає в неї активний опір, змушує надто наполегливо відстоювати свою позицію. Найімовірніше, це саме блокування вами задоволення найнагальнішої потреби підлітка — визнання його дорослості, самостійності.

Пам'ятайте слова відомого російського психолога І. Кона: «Весь трагізм батьківства полягає в тому, що ми маємо навчити наших дітей обходитися без нас».

Вчіть своїх дітей розпоряджатися свободою, дайте їм право на власні помилки, можливість проживати своє життя (не за вашим сценарієм), рости відповідальним, самостійним, незалежним, самодостатніми — тоді у вас буде менше підстав докоряти їм у невиправданій впертості та грубощах.